

EK 34

GÖZLEMLER
&
YORUMLAR

BİR İŞADAMININ YORUMLARI
İSHAK ALATON

*“Menderes dövizleri har vurup harman
savurarak harcadı”*

Kendisine yazılan

mektup

EK – 34

İSTANBULLU SANAYİCİ İSHAK ALATON'UN
 “İNÖNÜ YÖNETİMİNİN GÖZÜ GİBİ BAKTIĞI...
 DÖVİZ REZERVLERİ” hakkında *masalımsı*
 YORUMLARI

Ishak Alaton şöyle yazmış, İstanbul Sanayi Odası'nın Ellinci Yıl kitabında:

“1950'den hemen sonra Menderes yönetimi, İnönü yönetiminin gözü gibi baktığı, çok dikkatle muhafaza ettiği döviz rezervlerini hiç bitmeyecekmiş gibi harcamaya başladı ve korkunç bir tüketim toplumu haline geldik... hazinedeki rezervleri har vurup harman savurarak harcamasıyla Türkiye birden bire sıkıntıya düştü...”

29 Mayıs 1950 günü hükümet programını açıklayan Menderes aynı görüşte değil:

“Yekûnu her yıl artan ve açıkları her yıl kabaran bütçelerden istihsalin artmasını sağlayacak tahsisat ayrılamamış, borçlar yekûnu iki buçuk milyara yaklaşmış ve bilhassa zirai istihsalimiz onbeş, yirmi sene evvelki seviyelerde duraklamış kalmıştır. O kadar ki son senelerdeki dış ticaretimizin yekûn hacmi 1934 – 1935 – 1936 senelerindekine nazaran çok daha aşağı bir seviyede bulunmaktadır.

“Harb yıllarının doğurduğu zaruretler neticesinde ikiyüzondört tona yükselen altın stoku şimdi yüz otuz ton civarına düşmüş ve döviz stokları da tamamen eriyerek açık bir duruma gelmiştir”

İsmet İnönü 1958 yılında altın devrinden bahsediyor. Döviz rezervinden değil.
 Bkz EK – 31

Muntz bu konuda çok net: ¹

“Türkiye'nin 1948 yılına başlarken önemli rezervleri vardı ama yılı sıfır rezervle kapattı. 1949 yılında rezervleri net ekside kaldıysa da yıl sonunda 31.2 milyon lira artı bakiye gösterdi – bir yıl öncesine göre biraz daha iyi. Ancak hernekadar net bakiye 31.2 milyon lira gözüküyorsa da gerçek durum şöyle: Türkiye'nin (1949 sonunda) 66.6 milyon lira konvertibl olmayan (çoğu Alman Markı) döviz rezervine karşılık, 35.4 milyon lira karşılığı konvertibl döviz açığı vardı.”

66.6 – 35.4 = 31.2 milyon lira – konvertibl olmayan döviz rezervi. Ya da 35.4 milyon lira konvertibl açık, 66.6 milyon lira konvertibl olmayan rezerv. İşte Adnan Menderes'in “.... tamamen eriyerek açık bir durum” dediği rezerv bu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 214 ton altın 127 tona inmiş. Alınan toplam 391 milyon Dolar hibe+kredi kullanılmış. 391 milyon Dolar, o tarihte yaklaşık 346

¹ Sf. 11

ton altın karşılığı idi.² Rezerv – mezeriv de yok. Peki. Bu sürede neler, ne yatırımlar, yapılmış?

Sümerbank Adana’da bir “çırçır” fabrikası, Filyos’ya ateş tuğla fabrikası kurmuş. Etibank da İngiliz kredisi ile (savaş öncesi planlanan) Çatalağzı termik santralinin birinci ünitesini (60 MW) kurmuş ama enerji nakil hatlarını çekemediği için santral % 25 kapasite ile çalışıyor. 18 Eylül 1948’e gelindiğinde de 60 bin ton şeker ithal edilemediği için, tüketimi kıstamak için % 60 zam yapılmış.

Sn Alaton’u özür dilemeğe davet ettim, İstanbul Sanayi Odası üyelerini, prestij kitabı hediye olarak alan okuyucuları ve sponsorlarını *yanılttığı* için.

Cevap dahi vermedi, büyük sanayici...

² Tezel sayfa 195 – 196